

Peränevanholman perhoskartoitus 2018

Hydrologia-LIFE (LIFE16NAT/FI/000583)

Järvinen Ari

JOHDANTO JA MENETELMÄT

Lapuan ja Seinäjoen kuntien alueella sijaitseva Peränevanholman Natura2000 -alue muodostuu kahdesta erillisestä osasta: Peränevanholman metsäalueesta ja Suppelonnevan aapa-keidassuokompleksista. Alueen pinta-ala on kokonaisuudessaan 506 hehtaaria.

Suppelonnevaa ympäröivät monimuotoiset rämealueet, joita erityisesti nevan itäpuolella on voimakkaasti ojitettu. Ojittamisesta aiheutuneen kuivumisen seurauksena nämä rämealueet ovat pitkälti metsittyneet, ja siksi tälle alueelle on kaavailtu tehtäväksi suoympäristön ominaispiirteitä palauttavia toimenpiteitä, kuten puuston poistamista ja vesitalouden ennallistamista ojia patoamalla.

Kuva 1. Valtaosa toimenpidealueesta on ojituksen seurauksena kuivannut ja metsittyneet. Vaateliaan suolajiston löytyminen toimenpidealueen näistä osista on varsin epätodennäköistä.

Kartoitusten tavoite ja tarkoitus

Perhoslajiston kartoituksella kerätään tietoa, jonka pohjalta voidaan karkeasti arvioida suunniteltujen ennallistamistoimenpiteiden vaikutus Peränevanholman perhoslajistoon ja sen monimuotoisuuteen. Käytännössä selvitystyön kohteena ovat alueella esiintyvät suoympäristön perhoslajit, joiden elinvoimaisuutta ennallistamistoimet suoraan edesauttavat. Natura2000 -verkoston tavoitteena on monimuotoisuuden säilyttäminen.

Toimenpidealue on pinta-alaltaan suuri ja kartoitukseen käytettävät resurssit vähäiset, joten kartoitusponnistus keskittyy avoimille suolaikuille, joilla tiukasti suoympäristöön sidoksissa oleva (Pöyry 2001 mukaan) perhoslajisto vielä sinnittelee. Alueelta ei ole ennestään tiedossa uhanalaisten perhoslajien havaintoja, ja alueen perhoslajisto tunnetaan muutenkin huonosti. Tämä raportti on tuotettu EU:n LIFE-rahoituksen tuella Hydrologia-LIFE -hankkeessa. Raportin tuloksia hyödynnetään Peränevanholman Natura2000 -alueen ennallistamisen ja hoidon suunnittelussa sekä toteutuksessa.

Kartoituskohteet ja -menetelmät

Kartoituskohde on Peränevanholman ennallistamistoimenpidealue Suppelonnevan itäpuolella. Perhoslajistoa kartoitettiin 17.6.2018 – 1.7.2018 välisenä aikana kolmella maastokäynnillä ja yhdellä syöttirysällä. Havainnointi keskitettiin ilmakuvien perusteella suoympäristössä viihtyvien perhoslajien todennäköisimmille esiintymispaikoille. Kartoitus- ja määrittelytyöt teki biologi Ari Järvinen.

Maastokäynnit tehtiin 17.6., 24.6. sekä 1.7.2018. Sääolosuhteet käynneillä olivat perhosten kartoittamiseen suotuisat: lämpöä noin 20°C, poutaa ja heikkoa tuulta. Kartoitus tehtiin säännöllisesti kello 10 – 15 välisenä aikana. Maastokäynneillä keskityttiin päiväaktiivisten perhoslajien havainnointiin ja pikkuperhosten haavimiseen kenttäkerroksen kasvustosta. Pikkuperhosten osalta yksilöitä myös valokuvattiin ja tallennettiin lajimäärittäjä varten.

Kuva 2. Kartoitusjälki kartalla: vaalein jälki ensimmäiseltä käynniltä, tummin jälki viimeiseltä. Syöttirysän sijainti on merkitty karttaan punaisella täplällä. Jälki on tallennettu Garmin GPSMAP 64S GPS-laitteella, ja karttapohjana on maanmittauslaitoksen taustakartta-aineisto.

Syöttirysä vietiin maastoon 17.6.2018 ja pyydyksen sisältö inventoitiin noin viikon välein, 24.6. ja 1.7.2018. Rysän sijoituspaikka oli ilmakuvan perusteella alueen suurimman avoimen suolaikun pohjoisreunassa, noin kahden metrin korkeudessa. Syöttirysällä täydennettiin kartoitustulosta yöaktiivisten perhoslajien osalta.

Lajimäärittäyksissä apuna käytettiin stereomikroskooppia ja kaikkein kuluneimmista yksilöistä tunnistus varmistettiin genitaalipreparaatin avulla.

Kartoitustulosta tulkittaessa täytyy huomata, että lajihavainnot rajoittavat tutkimusjakson lyhytkestoisuus, ajoittuminen ja tutkitun alueen pieni pinta-ala suhteessa koko toimenpidealueeseen. Näin suppean kartoituksen ulkopuolelle jää vääjämättä lajistoa, jonka havainnointi on välttämätöntä, jos kokonaiskuvasta halutaan kattava. Sääolosuhteet olivat kesällä 2018 poikkeuksellisen kuivat ja lämpimät, mikä osaltaan vaikutti maastokäyntien ajoittamiseen.

Kuva 3. Kartoitus keskitettiin alueen viimeisille avoimille suolaikuille ja niitä reunustaville rämealueille.

TULOKSET

Lajihavainnot

Alueen perhoskartoituksessa havaittiin yhteensä 454 yksilöä 56 lajista. Valtaosa havaituista perhosista oli yleisiä metsäympäristöjen lajeja, tai sellaisia suolajeja, joiden elinympäristövaatimukset ovat väljät. Selkeästi runsaslukuisimmat lajit kartoituksessa olivat suokeltaperhonen *Colias palaeno* (83 havaintoa), runkoyökkönen *Hyppa rectilinea* (56 hav.) ja metsämittari *Ematurga atomaria* (33 hav.).

Vaateliaita suolajeja havaittiin yhteensä 27 yksilöä 10 eri lajista. Lajit on kerätty taulukkoon 1. Päiväperhosista rämehopeatäpliä *Boloria eunomia* ja rämekylmänperhosia *Oeneis jutta* havaittiin useita yksilöitä, suohopeatäpliä *Boloria aquilonaris* yksi. Yöaktiivisista suoperhosista suoiltayökkönen *Acronicta menyanthidis* oli selkeästi runsain laji. Pikkuperhosista kartoituksessa havaittiin mm. rämekirjokääriäinen *Phiaris turfosana*, pursukirjokääriäinen *Argyroplce lediana* ja suoheinäkoisa *Crambus alienellus*. Havaituista lajeista uhanalaisin on vaarantuneeksi ja kiireellisesti suojeltavaksi luokiteltu suovenhokas *Nola karelica*.

Mielestäni valtalajien runsas esiintyminen kuvastaa hyvin alueella vallitsevia olosuhteita, sillä metsittyminen on pitkällä, latvusto monin paikoin sulkeutunutta ja kosteikkoa jäljellä enää laikuittain. Toisaalta, alueella esiintyy edelleen myös ennallistamistoimista hyötyvä, monimuotoinen suoperhoslajisto, joka on ympäristön muuttuessa jäänyt ahtaalle.

Taulukko 1. Kartoituskohteen merkittävimmät lajihavainnot. Suolajiksi laskettu suoympäristöön voimakkaasti sidoksissa olevat lajit Pöyryn (2001) mukaan.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Uhanal.lk	Muu status	Runsas
<i>Nola karelica</i>	Suoruuhiukas	EN	Suolaji, erit.suojeltava	1 hav.
<i>Oeneis jutta</i>	Rämekylmänperhonen	NT	Suolaji	6 hav.
<i>Boloria eunomia</i>	Rämehopeatäplä	LC	Suolaji	4 hav.
<i>Boloria aquilonaris</i>	Suohopeatäplä	LC	Suolaji	1 hav.
<i>Eupithecia gelidata</i>	Pursupikkumittari	LC	Suolaji	1 hav.
<i>Acronicta menyanthidis</i>	Suoiltayökkönen	LC	Suolaji	9 hav.
<i>Rhopobota myrtillana</i>	Mustikkakääriäinen	LC	Suolaji	1 hav.
<i>Argyroploce lediana</i>	Pursukirjokääriäinen	LC	Suolaji	1 hav.
<i>Phiaris turfosana</i>	Rämekirjokääriäinen	LC	Suolaji	2 hav.
<i>Crambus alienellus</i>	Suoheinäkoisa	LC	Suolaji	1 hav.

Kaikki tässä kartoituksessa tehdyt perhoshavainnot tallennetaan LajiGIS-järjestelmään.

HOITO YM. SUOSITUKSET

Peränevanholman ojitetun rämealueen suoperhoslajisto on häviämisen alla. Lajistoa uhkaa erityisesti elinympäristön kuivuminen, ja siitä aiheutuva avoimen sekä puoliavoimen suoympäristön umpeenkasvu, joka muuttaa suon ilmasto-olosuhteita ja kasvillisuutta voimakkaasti. Ennallistamistoimenpiteet tulisi toteuttaa mahdollisimman pian, jotta lajisto ei ehdi hävitä alueelta.

Suoympäristöön sidoksissa olevien perhoslajien esiintyminen ja paikallispopulaatioiden elinvoimaisuus Peränevanholman ojitusalueella taataan pitkällä aikavälillä tehokkaimmin palauttamalla suon luontainen vesitalous. Lyhyellä aikavälillä suoperhosten menestymistä edesauttaa varjostavan puuston poistaminen, jolla saavutetaan luonnontilaisen suoympäristön olosuhteita muistuttavat, äärevät ilmasto-olosuhteet. Toimenpidealueelle on tärkeää jättää myös varttuneempia metsäalueita, jotta ympäristön monimuotoisuus säilyy.

Vaateliimmat suoperhoslajit liikkuvat suhteellisen vähän elinympäristönsä ulkopuolella, joten ennallistamisesta saadaan perhoslajiston kannalta paras tulos, kun onnistutaan luomaan mahdollisimman laaja ja yhtenäinen ympäristökokonaisuus. Laaja ja monipuolinen elinympäristö kannattelee myös suurempia ja palautumiskykyisempiä populaatioita. Peränevanholman tapauksessa toimenpidealueen olisi kytkeydyttävä luonnontilaiseen Suppelonnevaan, jotta lajiston leviäminen onnistuu luontevasti (kuva 4). Suppelonneva toimii todennäköisesti hyvänä suolajiston turvapaikkana, ja suoympäristön katkeamaton yhteys sinne on siksi ensisijaisen tärkeä.

Kuva 4. Suppelonneva ympäristöineen ilmasta kuvattuna. Ennallistamistoimet kasvattavat suolajiston elintilaa metsittyneelle alueelle, joka on kuvassa oikealla. Siniset nuolet kuvastavat lajiston todennäköisintä leviämisreittiä. Kartta: Maanmittauslaitos

Ennallistamistoimenpiteiden merkittävyyttä alueen perhoslajiston monimuotoisuuden ylläpitämisessä voitaisiin arvioida luotettavammin, jos Suppelonnevan lajisto kartoitettaisiin edes suosidonnaisten ja uhanalaisten lajien osalta. Vastaavasti myös ennallistamistöiden vaikutuksia toimenpidealueen lajikoostumuksessa ja lajiston runsaussuhteissa tulisi seurata, jotta harvinaistuvien suoperhoslajien monimuotoisuuden positiivinen kehitys alueella voidaan todentaa.

Lähteet:

Konttiokari, S. 1999. Kahden ojitetun suon perhoslajiston kehitys Etelä-Pohjanmaalla. – *Baptia* 24: 73–94.

Pöyry, J. 2001. Suoperhosten uhanalaisuus ja suojelutilanne Etelä-Suomessa. Teoksessa Aapala, K. (toim.) Suomen ympäristö 490, luonto- ja luonnonvarat, Suomen ympäristökeskus. s. 213–257.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.). Suomen lajien uhanalaisuus 2010 [The 2010 Red List of Finnish Species]. Ympäristöministeriö & Suomen Ympäristökeskus, Helsinki. s. 430–438.